

деним налазима, представља по нашем суду заиста свеобухватни преглед и вредан допринос за боље разумевање феномена станака. Прихватимо ли или не прихватимо начин излагања аутора размишљања, једно је сигурно: пред нама се налази изузетна синтеза вредних подстицаја на нове размишљања, која отвара нове видове о познатим и новим налазима и промишљањима.

Никола ПАНТЕЛИЋ

Драгиша Милосављевић — ОСАЋАНСКИ НЕИМАРИ, Просвета, Београд, Завичајни музеј, Прибој, 2000, 280 стр. илуст.

Испитивање богате и вредне градињелске баштине на тлу Србије представља предмет рада већег броја институција и појединаца из разних научних и уметничких области. И по ред тога, профано градињелство — посебно народно неимарство још увек важи за недо-вољно истражену област, зато што је ма-студија и монографија чија је тема деловање изворних градињелских школа или дружина народних неимара.

Недавно је остварена једна таква студија под називом Осаћански неимари, историчара уметности Драгише Милосављевића, у издању београдске „Просвете“ и Завичајног музеја у Прибоју. Овом књигом аутор се придру-жио друштву најугледнијих истраживача, по-пут академика Б. Којића и А. Дерока, профе-сора З. Петровића, Ј. Крунића, Д. Павловића и других који су велики део својих интересова-ња посветили испитивању богатог и разновр-сног народног градињелског наслеђа.

Заслужено место у ризници баштине на-ју и мајстори из Осаћа, невеликог предела у-приобаљу Дрине у источној Босни, чије је де-ловање крајем XVIII и током XIX века у за-падним и централним деловима Србије оств-вило дубоког трага.

У књизи је први пут тематски сакупљена грађа о српским градињелцима који су били по-свећени свом занимању. Ако градињелство схватимо као животино позив, а не обично за-нимање, ако љубав према раду не поимамо као уобичајен посао, онда можемо сазнати ко су били Осаћани и њихов однос према гра-дињелској пракси.

Сама композиција књиге, коју чини осам поглавља, указује на сложен, интердисципли-нарни приступ изучавању материји. Тежиште састоји се од стварања популарне државе (добра студије чине три комплексна поглавља под условом), период прве владавине Кнеза Мило-називом: „Традиција и осаћански неимари“, ша од 1830. до 1839. године („цветно доба“) и

„Порекло и значај осаћанских градињелских облика“ и „Осаћанско градињелство с краја XVIII и у првој половини XIX века“, у којима мајски свеобухватан начин анализирају поре-кло, делатност, значај и специфичност ових врних неимара и њихов утицај на друштвене промене у Србији тога времена.

Овом студијом аутор упућује читаоца на ширину деловања ових особених мајстора, указујући на чињеницу да Осаћани нису само градињели цркви — брвнара и оствалих грађе вина од дрвета, већ и зиданих објеката, попут већег броја значајних храмова Српске право-славне цркве.

Објашњавајући генезу феномена неимара из Осаћа, Драгиша Милосављевић истражује богату историјску грађу о односима Примор-ја, посебно Дубровника са залеђем, визан-тинског утицаја пре турских освајања и могу-ћих других, пре свега словенских градињел-ских образаца на формирање осаћанске гра-дињелске школе и њеног културног модела. У сваком случају, оријентална архитектура из-које су осаћански мајстори црпчили знање и стицали искуства представља симбиозу по-стојећих културних образаца са новим утица-јима донетим турским освајањем. У те кул-турне обрасце треба убројити профано гради-њелско наслеђе настало на традицији народне архитектуре.

Грађевине које су подигли осаћански не-имари ирепознатљиве су по јасној градињел-ској и естетској сродности оличеној у једно-ставним формама објеката разних намена, стрмим крововима, обради декоративних еле-мената од дрвета и високом професионалном нивоу градње за то доба. Градња дрвених пре-мова на западној страни дрвених и зиданих храмова представља обележје и допринос осаћанских неимара који су то градињелско искуство пренели из свог завичаја.

Посебну пажњу су поклањали обради „венеца“ на стрехама, унутреби спојница, стубовима, надерацијама, доверацијама, вратима и преградама унутар сакралних гра-ђевина. Њихов начин обнове грађевина, по-себно православних цркава и манастира, представља оригиналну интерпретацију мул-тикултурног наслеђа, односно специфично и комплексно цивилизацијско дело.

По значају деловања у Србији уочавају се три различита периода присуства неимара из Осаћа: до стварања популарне државе (добра студије чине три комплексна поглавља под условом), период прве владавине Кнеза Мило-називом: „Традиција и осаћански неимари“, ша од 1830. до 1839. године („цветно доба“) и

*период друге половине XIX века (доба зами-
рања).*

По налогу Карађорђа, кнеза Милоша, српских војвода и других виђенијих народних вођа, осађански неимари су обнављали девастирани и ђодизали нове богомоље, конаке и друге сћаамбене и јавне зграде као симболе државности нове народне властии, али и личног усјећа ђојединаца. У овој, за нашу културу драгоценој књижи, Драгиша Милосављевић деићањо описује све значајније грађевине тадашње Србије, за које постоје породистоијни документи да су их градили осађански мајстори (Дуб Милчиница, Таково, црква и коначи у Крају јевцу и др.). Изнеће сћаавове документовао јбројним цријежима њихових основа и пресека фотграфима ентеријера, као и најзначајнијим примерима украшавања (дуборез, интарзија иијд.).

Анализом декоративних елемената ових, Рајна збивања у Босни онемогућила су по садржају разноврсних грађевина можемо, овог врсног истраживача да своја штеренска ис-поред оствалог, пратишћии миграције српског истраживања прошири и на ту штериторију, и да стипановнишћииа које се досељавало у, тада еко на тај начин ујойшћиии докуменшћииа (прћежии по цупшће, појојојине делове Србије. ма и фотјографшћииа) своју стипујојии ради лакше

Дојринос ове књиге не огледа се само у опису изградње великог броја сакралних и профаних грађевина, већ и у документисаном опису историјског амбијента, наручилаца-изградње, дружина које су их градиле, њиховим узорима (међусобним и са стране), као и међусобним сличностима и разликама између дружина.

Књига обилује великим бројем цитата из радова наших најугледнијих истраживача, што уочљиво је уписак о документованости студије и даје квалитетан увид у коришћену грађу. Иако се Осаћанима припада значајна улога као колективну грађу, ипак се могу издвојити нека имена познатих предузимача, ови на вача дружина или квалитетних занатлија који су: Милушин Гођевац, Митар Осаћанин, Миле Миловић, Петар Андрејевић, Веселин Јовановић и други.

Изградња Милошеве цркве у Крагујевцу, више конака по централној и западној Србији, обнова Боговађе, Чокешине под Цером, цркве у Савинцу под Рудником и др. пријисује се чуеној неимарској породици Гођевац и ње ном родоначалнику Милутину Гођевицу.

Они су сложене послове реализовали ин-
ституцијом и знањем стиченим емпиријом, тако
да су одступања од грађињевских канона ра-
ише, моравске и других школа била честиа и
неминовна.

*Сумрак ере градиштеља из Осаџа настјуи— ђе да се негде каже нештој друзачијељур,
средином XIX века са доласком школованих бургул, бунгур, гумбур, а да се ради о ломљеним
градиштеља, инжењера и мајстора из „прека“чи дробљеним жишарицама.*

са територије некадашње Аустроугарске. У почетку су то били странци који су дошли на позив кнеза Милоша Обреновића, касније Срби из Војводине и стипендистичи из Књажевине Србије, школовани у европским центрима.

Посебан квалитет овој студији дају обиман резиме на енглеском језику, изузетно богата библиографија и регистар имена и појмова на крају публикације.

Лако праћење изложене материје омогућавају бројне илустрације (цртежи и фотографије) складно укомпоноване уз текст и у посебном сегменту књиге, где су сложене по редоследу излагања у текст.

Упечатањивив иршежи дело су Саве Деринко
и једног од рецензента иа студиие, проф.
марх. Зорана Б. Пеишовића, док су аутори веома
успелих фотииографија Зоран Домановић и сам
аутор кнжге, Дразица Милосављевић.

Радња збивања у Босни онемогућила су овог врсног истраживача да своја теренска истраживања прошири и на њу територију, и на њај начин ујошћуни докуменћима (цртежма и фототрафијама) своју студију ради лакше комћирације узора у Босни и грађевина у Србији.

Медуштим, ова констатација не умањује квалитет и значај ове студије. Брижљиво сакућље на литератyра о Осаћанима и минуциозан избор цитата из разнородних научних и уметничких областй представља квалитетну основу за будуће истраживаче и нова истраживања.

Арх. Горан М. БАБИЋ

Олга Зиројевић: *БУЛГУР – (не)заборављена*
намирница, Музеј „Старо село“ – Сирогојно,
 Сирогојно 2002. стр. 54.

Пред нама је књига необичног наслова Бугур — (не)заборављена намириница. Аутор је др Олга Зиројевић а издавач Музеј „Старо село“ — Сирогојно из Сирогојна.

Као прво многи од вас вероватно не знају шта ребулгур значи, а у исто време из наслова се разишће да се ради о намирници, да би нас на размишљање навела констатиција да се ради о (не)заборављеној намирници.

ко Део одговора наћи ћемо наравно већ у првом поглављу под насловом Шта је булгур? (наслов се завршава знаком питања) (стр. 7–9) одакле сазнајемо да је реч булгур балкански турсизам а–ће да се негде каже нешто другачије булгур, бургул, бунгур, зумбур, а да се ради о ломљеним “чи дробљеним жшћарицама.